

ไปชมสวนยางพาราแห่งแรก ของ ประเทศไทย

“ทักษิณ สลาตัน”

เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๔ หมออาศัยรถยนต์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จากปัตตานี มุ่งไปอำเภอตันตังจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นดินแดนสวนยางพาราแห่งแรกของประเทศไทย

ประมาณเกือบ ๕ ชั่วโมงที่รถแล่นไปตามถนนสายปัตตานี หาดใหญ่ พัทลุง และตรัง ที่น่าสังเกตคือถนนบนเขาพับผ้าซึ่งคดเคี้ยวใช้เวลาเกือบครึ่งชั่วโมงจึงจะลงจากไหล่เขา แต่บัดนี้ทางการได้ตัดทางใหม่ให้เหยียดตรงกว่าเดิม และใช้เวลาไม่ถึง ๑๐ นาทีก็เข้าเขตตำบลกะช่องอำเภอเมืองตรัง

ทางสายเก่าบนเขาพับผ้านับวันจะถูกพันธุ์ไม้ขึ้นบดบัง และถูกดินบนไหล่เขาทับถม ผมนึกถึงพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังและสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต เมื่อ ๕๕ ปีมาแล้ว นอกจากท่านเป็นผู้บุกเบิกเรื่องสวนยางพาราแห่งแรก ของประเทศไทยแล้ว ท่านยังริเริ่มตัดถนนบนเขาแห่งนี้เพื่อเชื่อมการคมนาคมระหว่างเมืองตรังกับพัทลุง

ครั้งแรกพระยารัษฎาให้ฝรั่งนายช่างการโยธาสำรวจ แต่นายช่างรายงานว่าทำไม่ได้เพราะไม่มีเครื่องระเบิดหิน ถ้าจะต้องใช้ทุนมหาศาล ในที่สุดพระยารัษฎาคิดวิธีระเบิดหินของท่านจีน คือเมื่อตัดทางผ่านเนินเขา หรือจะผ่าไหล่เขา ท่านก็ให้สมไฟบริเวณโขดเขานั้นจนร้อนแดง แล้วให้เอาน้ำมาราดลงไม่ช้าหินนั้นก็แตกเหมือนถูระเบิด นอกจากนี้ยังใช้ช้างลากหินก้อนใหญ่แทนรถบดถนน

พระยารัษฎาได้ประชุมชาวบ้านมาช่วยทำถนนแบ่งปันหน้าที่เพียงระยะยาว คนละศอกบ้างสองศอกบ้าง เรื่องอาหารการกินก็หามาแจกจ่ายกันโดยทั่วถึง โดยอาศัยพ่อค้าสวนพริกไทยเป็นสปอนเซอร์ ผมเคยฟังท่านผู้หนึ่งเล่าว่าพระยารัษฎาวางแผนตัดถนนบนเขาพับผ้า โดยอาศัยโจรที่ถูกจับช่วยบอกทางให้ว่า ทางไหนเป็นทางลัด ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จ เชื่อมกับทางพัทลุงได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งบัดนี้ขาดการอนุรักษ์เสียแล้ว

สองฟากถนนที่ไปสู่เทศบาลเมืองตรัง

อนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์

ยังร่มรื่นและเขียวชอุ่มด้วยสวนยางพารา ซึ่งเป็นรุ่นหลานรุ่นเหลน ของพันธุ์พื้นเมืองเดิม ผมเห็นแผ่นยางสีขาวพาดอยู่บนราวไม้ไผ่หน้าบ้าน เหมือนกับผ้าอ้อมเด็กน้อยเวลานั้น

ปากทางเข้าเขตเทศบาลเมืองตรังมองเห็น อนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์ยืนเด่นตระหง่าน สถานที่แห่งนี้ รัชกาลที่ ๖ พระราชทานนามว่า "คำหนักผ่อนกาย" ปัจจุบันเป็นสวนสาธารณะที่สวยงามแห่งหนึ่ง บรรดาชื่อคำหนักในเมืองตรัง ซึ่งรัชกาลที่ ๖ พระราชทานนามไว้อีกคือที่อำเภอห้วยยอด เดิมชื่ออำเภอเขาขาวเรียกคำหนักกรีนรมย์ ที่ตำบลกะช่องเรียกคำหนักไปรงฤทัย และที่อำเภอตันตังเรียกคำหนักจันทร์

ต้นศรีตรังบริเวณอนุสาวรีย์กำลังออกดอกสีม่วงสวยงาม ต้นไม้ที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์ เป็นผู้นำมาจากมลายูมาปลูกที่เมืองตรัง เป็นแห่งแรกในประเทศไทย เล่ากันว่าต้นศรีตรังต้นแรก ปลูกที่หน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองตรัง แต่บัดนี้

คงไม่เหลือซากต้นเดิมให้เห็นแล้ว

ผมผ่านบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด เห็นเขากำลังปลูกสร้างร้านรวงเพื่อรับงานประจำปีคืองานกาชาดและงานเฉลิมพระชนมพรรษา "งานเฉลิม" นับเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนี้ เหมือนกับงานเดือนสิบ เป็นเอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราชสมัยก่อน ศิลปินท้องถิ่นในจังหวัดศรีงดาได้แสดงในงานดังกล่าวแล้ว นับว่าเป็นเกียรติอย่างสูงและเป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยเฉพาะโนราเดิมและโนราเพื่อที่ล่วงลับไปแล้ว ยังฝากคารมโต้ตอบกันอย่างเผ็ดมันไว้ว่า

"ถ้าแพ้กูกเดิมงานเฉลิมไม่รำ"

"ถ้าแพ้กูกเพื่อถอดเครื่องจำหน้า"

รดผ่านตลาดทับเที่ยงอันคับคั่งด้วยอาคารร้านค้า รถรา และผู้คน ออกมาทางตำบลบางรัก สมัยก่อนเคยมีชื่อเป็นอำเภอ จากนั้นเข้าสู่ตำบลควนธานีเขตอำเภอกันตัง ควนธานีเคยเป็นที่ตั้งเมืองเก่าเท่าที่ทราบจากหลักฐานทำเนียบเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๔ รัชกาลที่ ๒ ทรงตั้งพระยาบริรักษ์ภูเบศร์ (น้อย) เป็นพระยาานครศรีธรรมราช แทนพระยามคร (พัฒน์) และตั้งหลวงอุไยราชธานี บุตรเจ้านายนคร (น้อย) เป็นเจ้าเมืองศรีงดาอุไยราชธานีเป็นผู้สร้างหลักเมืองขึ้นที่ควนธานีซึ่งขณะนี้ยังปรากฏอยู่

ต่อมาปี ๒๔๓๓ รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสหัวเมืองภาคใต้ ทรงเห็นเมืองศรีงดาไม่เจริญเท่าที่ควร จึงย้ายพระอิสริยยศศักริษฐานผู้ว่าราชการเมืองกระบุรีมาเป็นพระยาภิธานุประดิษฐ์ผู้ว่าราชการเมืองศรีงดา

พระยาภิธานุประดิษฐ์เห็นว่าเมืองศรีงดาตั้งอยู่ที่ควนธานีขณะนั้น อาศัยแต่เส้นทางแม่น้ำตรังเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีถนนติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง มีแต่ทางเดินเท้าและสัตว์พาหนะ จึงย้าย

มาตั้งตัวเมืองที่กันตัง ซึ่งเป็นท่าเรือใหญ่ แถบทะเลอันดามันและมีถนนหนทางที่จะขยับขยายการคมนาคมได้ดีกว่า ที่กันตังนี้เอง พระยาภิธานุได้นำช่างพารามาปลูกเป็นแห่งแรก ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่ผมต้องการมาชม

เราหยุดรถตรงริมถนนหน้าวัดศรีคงคภูมิ พุทธาวาส หรือหน้าสหกรณ์การเกษตรอำเภอกันตัง มีป้ายบอกไว้ว่า "ต้นยางพาราแห่งแรกของประเทศไทย" เพราะตรงนั้นมีต้นยางพาราต้นเดียวแผ่กิ่งก้านสาขาร่มรื่นโคนต้นมีฝ้าแดงโอบพันไว้ ด้วยความเชื่อของชาวบ้านหรือแสดงความฉลาดอย่างหนึ่งในการอนุรักษ์ของมีค่า ผมคำนวณว่าอายุยางพาราต้นนี้ไม่ต่ำกว่า ๘๕ ปี เพราะเริ่มปลูกยางพาราที่กันตังเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔

ต้นยางพาราต้นแรก

เราตรงไปที่ "ควนรัชฎา" ซึ่งชาวบ้านเรียก "ในค่าย" บนควนหรือบนเนินนี้มีเจดีย์พระยาภิธานุคุณเด่นตระหง่าน แต่บัดนี้ปล่อยทิ้งไว้จนว่างเปล่าเพราะหลานพระยาภิธานุผู้ดูแลผลประโยชน์และรับผิดชอบคือ

นายเปียนเจ็ง ณ ระนอง ปัจจุบันพำนักอยู่ที่ปิ้ง

"สวนข้างๆบ้านนี้แหละครับ เป็นสวนแห่งแรกของพระยาภิธานุ" นาย ชื่น เกตุศิลป์ อดีตปลัดอำเภอเมืองภูเก็ต และอดีตเสมียนของเลขาพระยาภิธานุ เป็นผู้เล่าให้ฟัง ขณะเมื่อเราไปพบท่านที่บ้านบริเวณควนรัชฎา

ชายวัยเจ็ดสิบเจ็ดเล่าต่อไปว่า "ผมมาทำงานกับขุนเสนาพานวงศ์ภักดี (พิศัย ณ นคร) ท่านผู้นี้เคยเป็นเลขาว่าการมณฑลภูเก็ต และเป็นผู้จัดการมรดกของพระยาภิธานุ เวลานี้ คุณเปียนเจ็ง ซึ่งเป็นเจ้าของอายุประมาณ ๘๑ ปีเคยมากันตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อห้าหกปีมาแล้วครับ "

"คุณนำมาอยู่กันตั้งสมัยนั้นเห็นต้นยางที่ข้างบ้านเล็ก ใหญ่ขนาดไหนครับ?" ผมถาม

"มันใหญ่มากโอบไม่รอบ ที่ยังอยู่เวลานี้ก็เป็นรุ่นหลังๆ ต้นยางในค่าย ปล่อยให้รกร้างไม่ได้ตัดมานานแล้ว แถบปลูกกันไม่เป็นระเบียบ ผมคิดว่าสมัยนั้นคงไม่ตั้งใจเอาอย่างให้เป็นประโยชน์ หรือ เป็นอาชีพต้องการเอามาทดลองปลูกมากกว่า แต่ตอนหลังเห็นได้ผล จึงได้มีการ เผยแพร่กันอย่างกว้างขวาง คนงานที่ตัดยางในค่ายสมัยนั้นคือผู้ที่เคยรับใช้หม่อมแล้ว หม่อมสังวาลย์ภรรยาของท่านเจ้าคุณ หรือพระยาภิธานุ โดยคนงานไม่คิดค่าจ้างแต่อย่างใด มาภายหลังคือสมัยขุนเสนาฯ ช่วยดูแลทรัพย์สินท่านก็ให้แม่เล็กเด็กรับใช้ภรรยาท่านเจ้าคุณมาช่วยดำเนินการ "

ตอนสุดท้ายปลัดชื่นพูดถึงที่ดินของพระยาภิธานุว่า "เวลานี้ให้เทศบาลสร้างโรงเรียนบ้าง ให้เป็นของราชประชาชน เคารวะบ้าง ที่ยังเหลือคือบริเวณข้างตลาด สด ตอนนี้อยู่จะ เกียรติแสงศิลป์เป็นผู้รักษาผลประโยชน์แทนครับ "

หลังจากนั้น เราแวะไปคุยกับคุณป้า
วิลาศ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต หลานของพระ
ยาสกลสถานพิทักษ์ และเป็นหลานของ
พระยารัชฎานุประดิษฐ์ ขณะนี้คุณป้า
วิลาศอายุได้ ๘๑ ปีแล้ว บ้านของท่านอยู่
ใกล้กับบ้านหลังเก่าของพระสกลสถานพิ
ทักษ์ ปากทางเข้าบ้านนั้นอยู่ตรงหน้าวัด
ดรุณคูมิพุทธาวาส ซึ่งมีป้ายบอก "ต้นยาง
พาราแห่งแรกในประเทศไทย"

คุณป้าวิลาศรูปร่างเล็ก ผิวขาว ท่านถูก
เดินไม่สะดวกเนื่องจากโดนอุบัติเหตุจากรถ
ยนต์ อย่างไรก็ตาม ท่านก็ยังแข็งแรง
พูดจาชัดถ้อยชัดคำ สามารถอ่านหนังสือ
ได้โดยไม่ต้องสวมแว่น จากการที่เคยเป็น
นักเรียนภาษาที่ป็นิ่งทำให้คุณป้ายังมีลักษ
ณะทันสมัยอยู่ไม่น้อย

ก่อนที่จะเล่าถึงสวนยางแห่งแรกของ
ประเทศไทย ท่านได้เล่าถึงเครือญาติว่า
"ปู่ทวดของป้า คือพระยาตำราจตุรรมหิ-
ศรภักดี (คอซู่เจียง ณ ระนอง) ต้นตระกูล
ณ ระนอง ซึ่งเป็นชาวจีนกวางตุ้ง
คุณปู่ของป้าคือหลวงศรีสมมัตติ (คอซิมจิว
ณ ระนอง) ท่านเป็นที่น้องกับพระยารัชฎา
นุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ลูก
ชายของคุณปู่คือพระสกลสถานพิทักษ์ผู้ว่า
ราชการจังหวัดตรัง แต่งงานกับ คุณนาย
แจ่ม ณ พัทลุง และมีลูกสาวคือป้า และ
ป้าแต่งงานกับคุณลำดวล รัตนดิลก ณ ภู
เกิด ซึ่งเป็นปลัดเทศบาลตำบลกันตังสมัย
นั้น ลูกของป้าคือ วิลลีย์ วรรณะ และ
รัตนะ ทีชีนามสกุล รัตนดิลก ณ ภูเกิด
สายเลือดของป้า มีเชื้อสายเจ้าเมือง ระ
นอง พัทลุง และภูเก็ต "

เกี่ยวกับสวนยางพารานั้น คุณป้าวิลาศ
เล่าว่า "ผู้ที่เป็นตัวตั้งตัวตีเอาพันธุ์ยางเข้า
มาคือคุณพ่อของป้าเองท่านเอาเมล็ดยาง
ห่อสำลีชุบน้ำใส่กล่องขนมปังแคร็กเกอร์
เพื่อไม่ให้ชาวมลายูหรือปีนังรู้ เพราะ

พระสกลสถานพิทักษ์

เขาหวงมาก ท่านนำลงเรือมาเผยแพร่ที่
กันตัง ต่อมาเจ้าคุณรัชฎาให้ความสนับ
สนุนจนยางแพร่หลายไปทั่วภาคใต้ บริ
เวณที่เป็นสวนยางพาราแห่งแรกคือบริเวณ
ที่ดินคุณพ่อ คือของพระสกลสถานพิทักษ์"
คุณป้าพูดพลางชี้ไปนอกหน้าต่าง

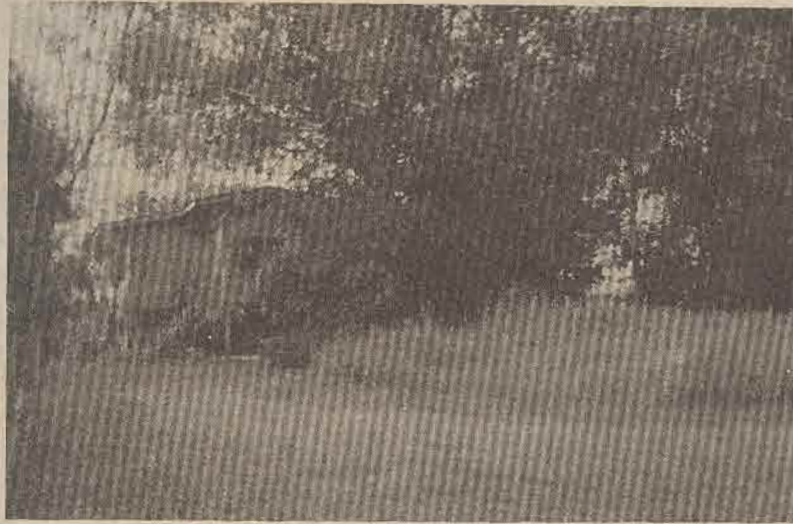
คุณวรรณะลูกสาวคุณป้าพูดเสริมว่า "ที่
ดินคุณตาเกือบ ๕๐ ไร่ที่เป็นสวนยางก็ขาย
ไปหมดแล้ว เพราะก่อนสงครามโลกครั้งที่
๒ ราคายางตกต่ำและไม่มีใครดูแล ที่ดิน
บางส่วนมอบให้เทศบาลสร้างโรงเรียน ที่
เหลืออยู่ปัจจุบันคือบ้านและบริเวณที่เห็น
อยู่มีมหละ "

เมื่อผมลาครอบครัวคุณป้าวิลาศแล้วก็
เดินชมบริเวณบ้านอันกว้างขวางซึ่งมีแมก
ไม้เขียวชอุ่ม ต้นยางพาราไม่เหลือไว้ให้
เห็นว่าเป็นสวน คงเหลืออยู่เพียงต้นเดียว
ตรงปากทางเข้าบ้าน ซึ่งมีป้ายบอกไว้ว่า
"ต้นยางพาราแห่งแรกในประเทศไทย"

ผมประมวลเรื่องราวที่ทราบจากคุณป้า
วิลาศและปลัดชื่น สรุปได้ว่าสวนยางแห่ง
แรกคือ บริเวณบ้านพระสกลสถานพิทักษ์
และต่อเนื่องไปถึงบริเวณในค่าย อันเป็น
งานของพระยารัชฎาจึงกล่าวได้ว่าพระ
สกลสถานพิทักษ์หรือหลานพระยารัชฎา
เป็นเจ้าของสวนยางคนแรกของประเศ
ไทย

พระยารัชฎานุประดิษฐ์มีความคิด
ริเริ่มเกี่ยวกับปลูกยางพาราตั้งแต่เมื่อท่าน
เดินทางไปศึกษาวิชกการสร้างทางหลวงบน
ภูเขาของพวกคัชท์ และไปพบเห็นการ
ทำสวนยางเป็นอาชีพที่เมืองไวดตาเวียหรือ
จากรัตต้า ประเทศอินโดนีเซีย อีกครั้ง
หนึ่งเมื่อเดินทางไปดูงานที่ประเทศมาเล-
เซียก็ไปพบเห็นชาวมลายูปลูกยางกัน
ได้ผลดีมาก จึงเกิดความสนใจที่จะนำยาง
พาราเข้ามาให้ราษฎรไทยปลูกเป็นอาชีพ
บ้าง แต่มีอุปสรรคเพราะสวนยางส่วนใหญ่
เจ้าของหวงมากและเจ้าของคือ ฝรั่งเศส
อังกฤษที่เข้ามาปกครองอาณานิคมของเขา

เมื่อสวนยางพาราของพระสกลสถาน
พิทักษ์ได้ผลดีแล้ว พระยารัชฎาได้ส่งเจ้า
พนักงาน กรมการเมืองอันได้แก่เจ้าเมือง
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปเรียนวิชาปลูกยาง
เพื่อมาแนะนำให้ราษฎร พร้อมกันนั้น
ท่านได้แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ยางที่นำมาจาก
รัฐแปร์ค ประเทศมาเลเซีย ให้เจ้าพนักงาน
กรมการเมืองคนละ ๒๐๐ เมล็ดเพื่อ
นำไปให้ราษฎรปลูกกันโดยทั่วไป พอผล
ผลิตยางรุ่นแรกนำออกขายได้ การทำ
สวนยางก็ได้รับความสนใจ นิยมปลูกกัน
แพร่หลายยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องมีการบังคับแต่
อย่างใด จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นยุคที่ต้น
ยาง และชาวบ้านเรียวยางพาราขึ้นว่า

บริเวณปลูกสวนยางพาราต้นแรก

"ยางเทศา" และสวนยางที่พระยารัษฎา เคารุดูแลด้วยตนเองเรียกว่า "สวนยางเจ้าคุณเทศา" นอกจากที่กั้นตั้งแล้ว ยังมีที่ ตำบลกะปาง อำเภอห้วยยอด และตำบลกระช่อง อำเภอเมืองตรัง

อีกประการหนึ่งประกอบกับเวลานั้น ฝรั่งไทยซึ่งเป็นผลผลิตสำคัญของเมือง-ตรังราคาเริ่มตกต่ำ ท่านจึงแก้ปัญหาด้วยการปลูกยางพาราและได้ผลดังที่คิด นอกจากแนะนำราษฎรแล้ว ท่านยังชักชวนเจ้านาย เป็นเจ้าของสวนยางพาราด้วย เช่น สมเด็จพระยาตากสินฯ พระองค์เจ้าจรูญเป็นต้น ส่วนทางภาคตะวันออก เริ่มมีการปลูกยางครั้งแรกที่จันทบุรี เมื่อปี ๒๔๕๔ โดยหลวงราชไมตรี (ปุม ปุณศรี) นำพันธุ์ยางขึ้นไปจากภาคใต้

พระยารัษฎานุประดิษฐ์นอกจากเป็น บิดาแห่งยางพาราไทยแล้ว ท่านยังเป็น นักพัฒนาหลายด้าน เป็นที่ยอมรับของเจ้านายสมัยนั้น จากความเอาใจจริงเอาใจ และรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่การงาน จึงสามารถบังคับบัญชาราษฎรและข้าราชการ ได้อย่างพ้องกับลูก ไม่ว่าท่านจะสั่งให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนปลูก ป่า ตะไคร้ ฝรั่ง

๕๒ รุสมิแล

มะเขือ มะละกอ มะพร้าว และเลี้ยงไก่ อย่างน้อย ๕ แม่ ปรากฏว่าชาวบ้านปฏิบัติตามอย่างได้ผล จากนั้นท่านให้มีตลาดนัดตามชุมชนต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านนำผลผลิตออกจำหน่าย และท่านยังมอบเกวียนเทศา แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านสำหรับไว้ลำเลียงข้าวของและสินค้า

ข้าราชการคนใดรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่แบบยกเมฆหรือพิกซีโรยหน้า ท่านก็ใช้ไม้เท้าท้วงท้วงเป็นวง ตีบนศรีษะของข้าราชการผู้นั้น ๒ ทีพร้อมกับพูดว่า "ใช้ไม่ได้" แต่ถ้าเป็นข้าราชการสมัยนี้ เจ้านายบางคนอาจบอกว่า "เยียมจริง ๆ"

พระยารัษฎาไม่เคยเรียนหนังสือแบบระบบโรงเรียน สมัยเด็กท่านมักติดตามบิดาอยู่เสมอเลยไม่ได้เข้าโรงเรียน ท่านจึงอ่านหนังสือไม่ได้แต่เขียนได้แบบเดียวคือเขียนชื่อ ท่านสามารถพูดได้ ๙ ภาษา ได้แก่ ไทย อังกฤษ มลายู ฮินดูสตานี และภาษาจีนอีก ๕ ภาษา พระยารัษฎาสามารถแต่งตำรา เกี่ยวกับการเพาะปลูก การเลือกเมล็ดพันธุ์พืช และการเลี้ยงสัตว์ โดย ใช้คำบอกให้ พนักงานเขียนตามเสร็จแล้วจัดพิมพ์ เป็นเล่ม ออกเผยแพร่

จากความสามารถหลายด้านของท่านเป็นผลให้รัชกาลที่๖ทรงเสนอให้ท่านเป็นเสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ แต่ท่านพระยารัษฎานุประดิษฐ์ เพราะท่านต้องการอยู่หัวเมืองมากกว่าในกรุง

ความเจริญของเมืองตรังปัจจุบันนี้ยังมีพื้นฐานพัฒนาจากพระยารัษฎานุประดิษฐ์ อยู่เป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง หรือทางรถไฟสายใต้ สุดทางที่อำเภอกันตัง ผลิตผลจากสวนยางพาราจำนวนมาก ส่งขายต่างประเทศเป็นอันดับ๓ ของโลก ทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละกว่าหมื่นล้านบาท หรือแม้แต่กำแพงเพชรของท่านก็ ดำริทดลองปลูกที่ ตำบลเขาช่อง อำเภอเมืองตรัง จนได้ผลและแพร่หลายในปัจจุบัน

เย็นวันนั้น เราแวะชมเนินควนตำหนักจันทร์ ซึ่งเคยเป็นที่ประทับของรัชกาลที่๕ เวลานั้นเทศบาลตำบลกันตัง ที่นำโดยคุณเสรีแสง ณ นคร นายกเทศมนตรี ได้ตัดถนนขึ้นไปบนเนิน พร้อมกับสร้างสวนสาธารณะและสร้างศาลาไว้อย่างสวยงาม เมื่อขึ้นไปเนินสุดแล้วจะสามารถมองเห็น ทิวทัศน์อำเภอกันตังอย่างสุดสายตา โดยเฉพาะมองเห็นปากแม่น้ำตรัง และเกาะแก่งต่างๆ เช่นเกาะเจ้าไหม เกาะลิบง เกาะมุกด์ และเกาะเกตรา นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอย่างยิ่ง

คืนนั้น เรานอนพักที่กั้นตั้ง เพื่อสังสรรค์กับเพื่อนฝูงที่เคยรู้จัก และชมงานลอยกระทงอันเป็นงานประจำปีของอำเภอนี้ งานจัด ณ บริเวณถนนริมฝั่งแม่น้ำตรัง คืนนี้เป็นคืนสุดท้ายมีผู้คนมาเที่ยวมากมาย เสียหายที่งานแน่น เรื่องธุรกิจการค้ามากกว่าเน้นเรื่องศิลปวัฒนธรรม

รุ่งขึ้นเราเดินทางกลับ พร้อมกับขอบคุณครูถนอม ศรีสุวรรณและบุตรเขยที่ช่วยบริการเป็นอย่างดี.